

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Esitys mahdollistaisi oikeuden toimia tilapäisesti laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä myös henkilölle, joka on suorittanut soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon osana tai sen lisäksi sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun tai jolla on soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon ja sosiaalityön perus- ja aineopintojen lisäksi riittävä käytännön kokemus ja ammattitaitoa.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut (myöhemmin YKA) edustaa laaja-alaisesti eri yliopistollisten yhteiskuntatieteellisten tutkintojen, ml. sosiaalitieteiden yliopistolliset tutkinnot kuten sosiaalityö, suorittaneita. Esityksen voidaan ajatella sujuvoittavan nykyisestäään sosiaalityön perus- ja aineopinnot sivuaineena ja soveltuvan yliopistollisen sosiaalialan korkeakoulututkinnon suorittaneiden (VTM tai YTM) reittiä päteväksi sosiaalityöntekijäksi.

Muutosta perustellaan sosiaalihuollon työntekijäpulalla erityisesti lastensuojelussa, mutta kuten esityksestä käy ilmi Valviran sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterissä on tuhansia sosiaalityöntekijöitä yli hyvinvointialueiden tarpeen. Esitetyn muutoksen ei voi olettaa ratkaisevan alan pito- ja vetovoimaongelmia. Ensisijaisena ratkaisuna tulee olla sosiaalityön työolojen, palkkauksen ja työnjaon kehittäminen vastaamaan alan vaikuttavuutta ja vaativuutta. Esimerkiksi lastensuojelun tilanteen helpottaminen vaatisi lisäkustannuksia puuttuvien henkilötyövuosien paikkaamiseksi, jotta tilanne lastensuojelussa voisi aidosti parantua. Sen sijaan esitetyllä muutoksella on julkilausuttu tavoite säästää 2 miljoonaa euroa, mikä on ristiriidassa tunnistetun ongelman kanssa. Edellä lueteltujen lisäksi alalle hakeutumista tulisi helpottaa kehittämällä lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle vastaavia tukimuotoja jatkuvan oppimisen mahdollistamiseksi.

YKA korostaa, että kaavailtu uudistus ei saa johtaa määräaikaisten palvelussuhteiden määrän lisääntymiseen sosiaali- ja terveysalalla. Toistaiseksi voimassa olevien työ- ja virkasuhteiden tulee olla edelleen pääsääntö jo yksinomaan kestävien asiakassuhteiden näkökulmasta. Jos esitetty muutos toteutetaan, on edellä mainituista syistä valvontaan ja informaatio-ohjaukseen työnantajille panostettava merkittävästi.

Sosiaalityö on vaativaa erityisosaamista edellyttävää työtä, jossa tulee tuntee ja hallita laajasti erinäisiä osaamis- ja asiakokonaisuuksia eri substansseista juridiikkaan ja toimintaympäristö- sekä eettisiin kysymyksiin. YKA katsoo, että on ensiarvoisen tärkeää, ettei muutoksesta toteutuessaan seuraa kelpoisuusvaatimusten kiertoväylää. Pääsääntönä tulee jatkossakin olla, että sosiaalityötä tekevät pätevät sosiaalityöntekijät.

Esitetty lakimuutos ei tuo kestävä ratkaisua sosiaalityön kroonistuneisiin haasteisiin, mutta sen sijaan se voi lisätä pätevien sosiaalityöntekijöiden kuormittumista, määräaikaisuuksien ketjuttamista ja sivulla 30 mainittuja valvontaviranomaisen kanteluasioissa ilmenneitä epäkohtia.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

Ehdotettu lakimuutos tehtäisiin samaan aikaan kun sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistusta. Koska tämän valmistelu on jo aloitettu, olisi sijaisuuskysymystä tullut ensisijaisesti tarkastella kokonaisuuden yhteydessä välttämättä välttämättä välttämättä muutokset. Jos nyt esitetty 12 §:n muutos aiotaan toteuttaa tästä irrallisena, tulee se säätää selväsanaisesti määräajaksi.

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

Hallituksen esitysluonnoksessa ei uudistusta ole arvioitu määräaikaisten palvelussuhteiden määrän kehityksen näkökulmasta. Myös tämä arviointi on syytä liittää mukaan lakiesityksen jatkovalmistelun yhteydessä. Kaavailtu uudistus ei saa johtaa määräaikaisten palvelussuhteiden määrän lisääntymiseen tai näiden ketjuttamiseen sosiaali- ja terveysalalla.

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

Hallituksen esitysluonnoksessa on otettu kantaa tilapäisen sosiaalityöntekijän palkan muodostumiseen. Perusteluissa todetaan mm. suoraan, että "tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivien henkilöiden tehtävät tulisi määrittää heidän yksilöllisen osaamisensa ja tilanteen asettamien tarpeiden mukaisesti, eikä tehtävien vaativuus siten vastaisi laillistetun sosiaalityöntekijän tehtäväkokonaisuutta."

Tältä osin on syytä huomauttaa, että kuntien ja hyvinvointialueiden voimassa olevien palkkausta koskevien virka- ja työehtosopimusten mukaan tehtäväkohtainen palkka määräytyy sen sisällöllisen vaativuuden perusteella. Viranhaltijalla tai työntekijällä oleva koulutus tai kokemus ei puolestaan ratkaise työn vaativuutta, vaan vaativuustarkastelu tehdään aina tosiasiallisten tehtävien perusteella. Vaikka tilapäisen sosiaalityöntekijän tehtävät eivät vastaisikaan laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävien sisältöä, voivat tehtäväkuvaan kuuluvat muut elementit kuitenkin

johtaa siihen, että tehtäväkohtainen palkka on samalla tasolla kuin laillistetulla sosiaalityöntekijällä. YKA katsoo, että viittaukset tilapäisen sosiaalityöntekijän palkan muodostumiseen tulee jättää pois hallituksen esityksestä, koska ne ovat omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä ja sekaannusta suhteessa voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksiin.

Listätietoa:

toiminnanjohtaja Simo Pöyhönen, 010 231 0362, simo.poyhonen@yka.fi

Rajoo Ainomaija
Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry